

Opłacalność świń

– poziom gospodarstwa

Po spojrzeniu na opłacalność świń przez pryzmat uwarunkowań światowych¹, pora na ujęcie z poziomu gospodarstwa. Czy wzrost skali produkcji, wielkości stada, wielkości partii oferowanych tuczników ma wpływ na otrzymywane ceny za żywiec? Czy ma to związek ze sprawnością żywienia i rozrodu? Co decyduje o opłacalności i dochodowości produkcji gospodarstw specjalizujących się w chowie trzody chlewnej w kujawsko-pomorskim?

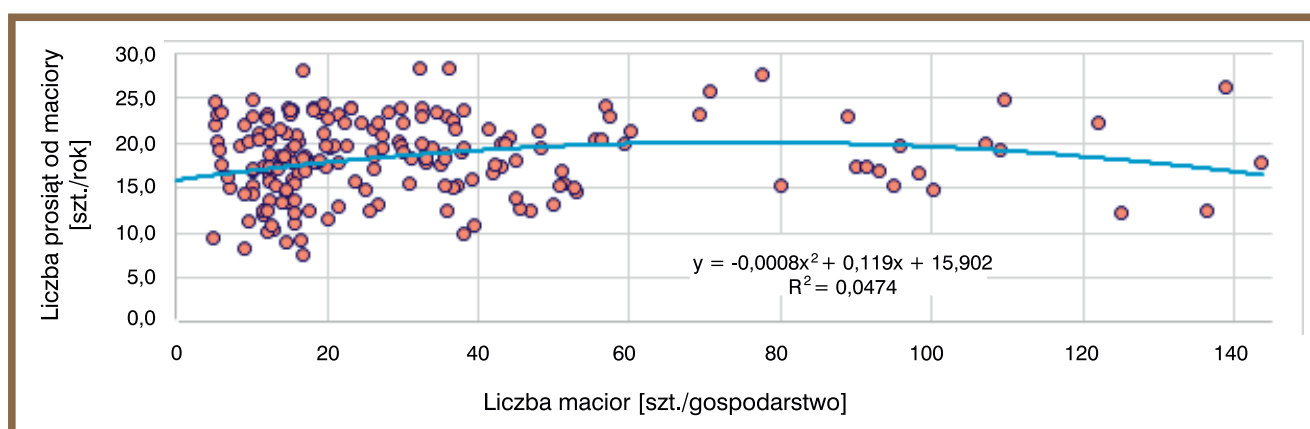
Polska zajmuje wysoką pozycję w chowie świń, chociaż pogłowie od lat 90. ubiegłego wieku spada, to produkcja przy pewnych wahaniami wykazuje nieznaczny trend wzrostowy. Podregiony bydgoski i toruński to od dekad czołówka krajowej produkcji. Roczne spożycie wieprzowiny w Polsce utrzymuje się na poziomie około 40 kg/osobę, pomimo dynamicznego wzrostu spożycia drobiu. Perspektywy chowu świń mają duże znaczenie dla rolników naszego województwa.

Na podstawie szczegółowych badań gospodarstw trzodowych w kujawsko-pomorskim dla lat 2010–2017 nie stwierdzono statystycznej zależności między wielkością stada macior a liczbą prosiąt uzyskiwanych od maciory w roku. Skala produkcji (mierzona wielkością stada macior) i czynniki z tym współzmiennie wyjaśniały tylko niespełna 5% ($R^2 = 0,0474$) zmienności sprawności rozrodu (liczba urodzonych prosiąt od maciory). Wprawdzie, wraz ze wzrostem wielkości stada

macior malała zmienność liczby prosiąt uzyskiwanych od maciory, ale też zarysowała się tendencja malenia tego wskaźnika. Na tej podstawie trudno podtrzymać tezę, że wraz ze wzrostem wielkości stada poprawia się zarządzanie i sprawność rozrodu (rys. 1).

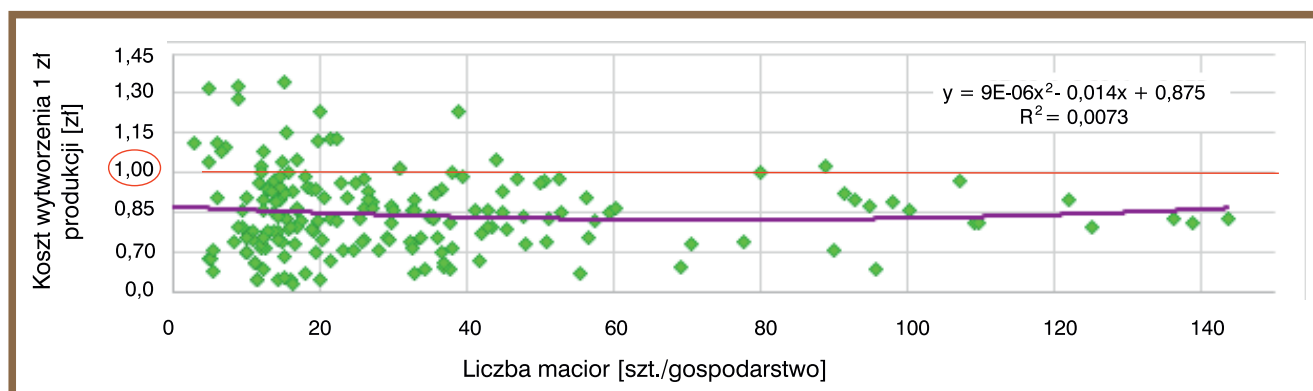
Dla badanej grupy gospodarstw w kujawsko-pomorskim nie stwierdzono też statystycznej zależności między skalą produkcji (mierzoną

¹ Wieś Kujawsko-Pomorska nr 214/2019, s. 33–36.

Rys. 1. Wpływ wielkości stada rodzicielskiego na sprawność rozrodu w gospodarstwach trzodowych (kujawsko-pomorskie, 2010–2017)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN – Raport dynamiczny gospodarstwa, n = 50.

Rys. 2. Wpływ wielkości stada rodzicielskiego na efektywność kosztową produkcji w gospodarstwach trzodowych (kujawsko-pomorskie, 2010–2017)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN – Raport dynamiczny gospodarstwa, n = 50.

wielkością stada macior) a kosztem wytworzenia produkcji. Opłacalność produkcji jest zachowana, gdy wytworzenie 1 zł produkcji pociąga za sobą niższy od 1 zł koszt. Zatem wartością graniczną wskaźnika jest 1,0, a wartości powyżej oznaczają, że produkcja była nieopłacalna. Takie przypadki częściej można było obserwować w gospodarstwach o małych stadach, ale w tej grupie licznie też występowały przypadki o najniższych kosztach wytworzenia produkcji. Linia regresji wskazuje, że przeciętnie w całej badanej próbie, niezależnie od wielkości stada rodzicielskiego macior, wytworzenie 1 zł produkcji wymagało poniesienia około 0,875 zł kosztów. Badania nie potwierdziły tezy, że wzrost skali produkcji obniża koszty jednostkowe (rys. 2).

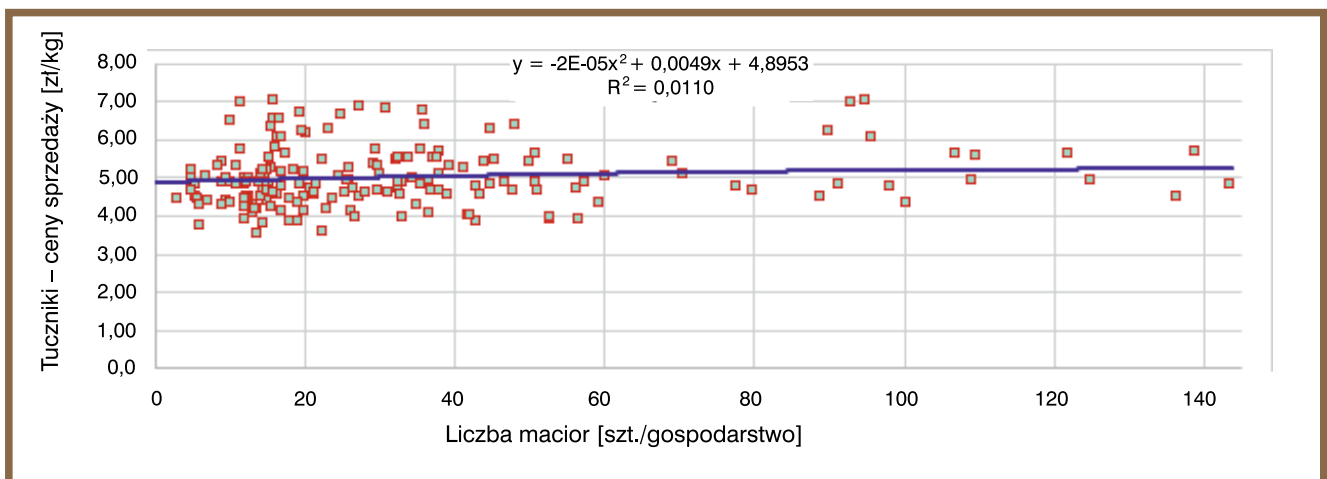
Na podstawie omawianych badań gospodarstw nie stwierdzono też statystycznej zależności między skalą produkcji a cenami sprzedaży tuczników. Powszechnie formuje się zalecenie, aby zwiększać skalę produkcji oraz tworzyć grupy producentów, co powinno poprawiać sytuację przetargową producentów żywca. W badanej grupie roczna sprzedaż tuczników kształtowała się w przedziale 100–2 100 szt., ale nie stwierdzono wzrostu ceny żywca wraz ze wzrostem wielkości sprzedaży rocznej. Jest to zbieżne z doświadczeniami rolników, którzy twierdzą, że łączenie się w grupy nic nie daje, bo zakłady mięsne wcale nie chcą płać więcej za duże partie świń². Doświadczenia innych krajów wskazują, że skutecznym partnerem negocjacji

cenowych mogą być związki branżowe (w tym przypadku producentów trzody chlewnej), co wymaga jednak wzmocnienia przez odpowiednie ustawodawstwo³ (rys. 3).

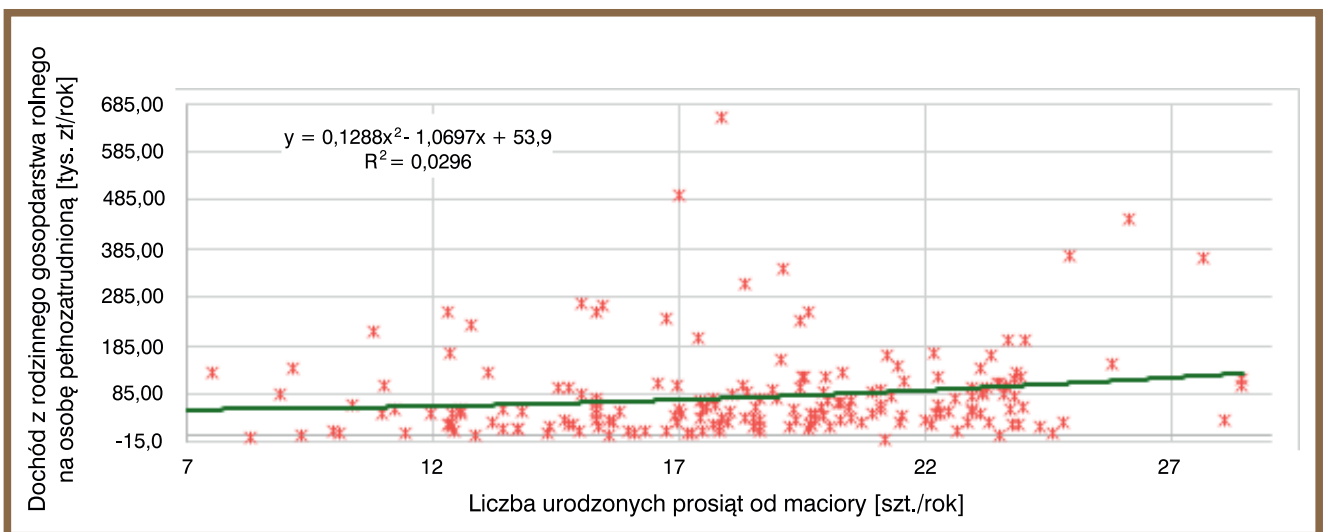
Również sprawność rozrodu nie przekładała się wyraźnie na dochodowość pracy rolnika. Wprawdzie, wraz ze wzrostem liczby prosiąt uzyskiwanych od maciory w roku zarysowuje się pewna tendencja wzrostu dochodu na osobę w roku, ale sprawność rozrodu i czynniki z tym współzmiennie

² Stancelewska D. 2019, Czy na świniach już nie da się zarobić? Tygodnik Poradnik Rolniczy nr 4, s. 34–35.

³ Dyba I. 2019, Minister rolnictwa przedstawia listę zakładów importujących wieprzowinę – co na to branża? Dodano: 26.03.2019 13:00, <http://www.farmer.pl/produkcja-zwierze/trzoda-chlewna/minister-rolnictwa-przedstawia-liste-zakladow-importujacych-wieprzowine-co-na-to-branza,84773.html>.

Rys. 3. Wpływ wielkości stada rodzicielskiego na ceny zbytu tuczników w gospodarstwach trzodowych (kujawsko-pomorskie, 2010–2017)
Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN – Raport dynamiczny gospodarstwa, n = 50

Rys. 4. Wpływ sprawności rozrodu na dochodowość pracy własnej w gospodarstwach trzodowych (kujawsko-pomorskie, 2010–2017)
Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN – Raport dynamiczny gospodarstwa, n = 50

wyjaśniają tylko niecałe 3,0% ($R^2 = 0,0296$) dochodowości pracy rolnika. Zatem dochód producentów świń jest w zdecydowanym zakresie kształtowany przez inne czynniki (rys. 4).

Natomiast na podstawie omawianych badań gospodarstw trzodowych w kujawsko-pomorskim dla lat 2010–2017 stwierdzono statystyczną zależność między skalą produkcji (mierzoną wielkością stada macior) a dochodowością pracy własnej. Wielkość stada macior i czynniki współzmiennie wyjaśniały ponad 40% ($R^2 = 0,4046$) dochodowości pracy (rys. 5).

Porównanie zmienności dochodów osiąganych przez rolników produkujących trzodę chlewną z wynagrodzeniami w gospodarce narodowej w latach 2004–2017 nie pozostawia złudzeń – podczas, gdy wynagrodzenia systematycznie rosły zmienność dochodów rolników była wielokierunkowa, a wahania relatywnie bardzo duże (rys. 6).

Duże wahania dochodu dezorganizują funkcjonowanie gospodarstwa. Znaczące załamanie dochodu bardzo ogranicza bieżącą konsumpcję i standard życia rodziny oraz możliwości inwestycyjne i rozwój gospodarstwa, a przede wszystkim potęguje zagrożenia utraty płynności finansowej. Wobec narastania zmienności efektów ekonomicznych produkcji rolnej wynikającej z globalizacji i zmian klimatycznych, przejście przez integratorów ryzyka w ramach kontraktów nakładczych, może być dla rolników „propozycją nie do odrzucenia”⁴.

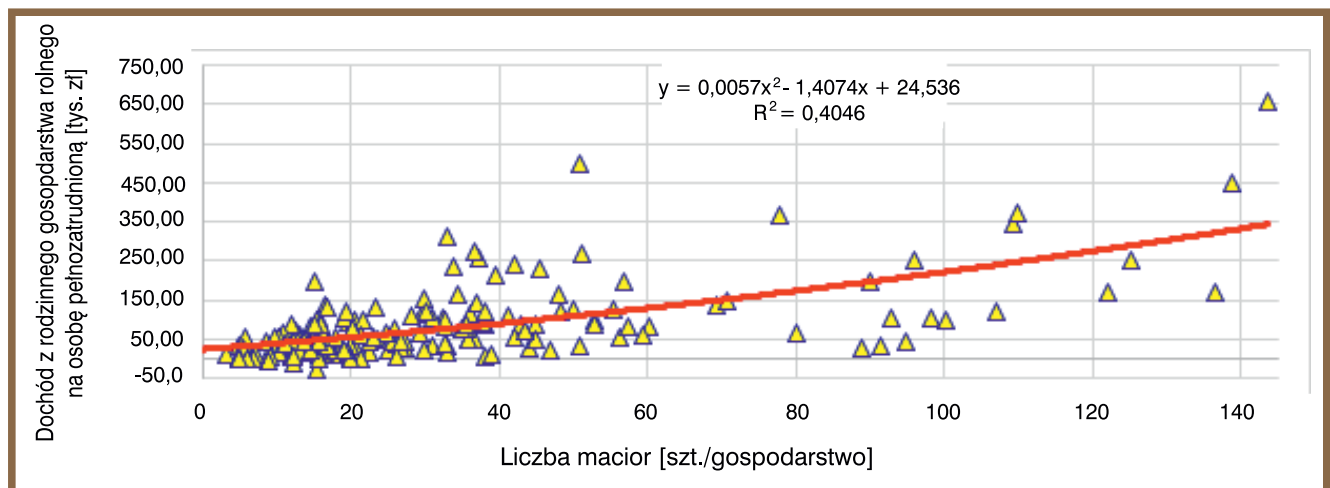
Zmienność dochodowości pracy wykazywała w latach 2004–2016 bardzo duże podobieństwo niezależnie

⁴ Główne trendy i ich implikacje dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 r. [w:] Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej rolnictwa, obszarów wiejskich i przetwórstwa województwa kujawsko-pomorskiego z określeniem analizy SWOT. UW w Bydgoszczy 26.01.2018 r.

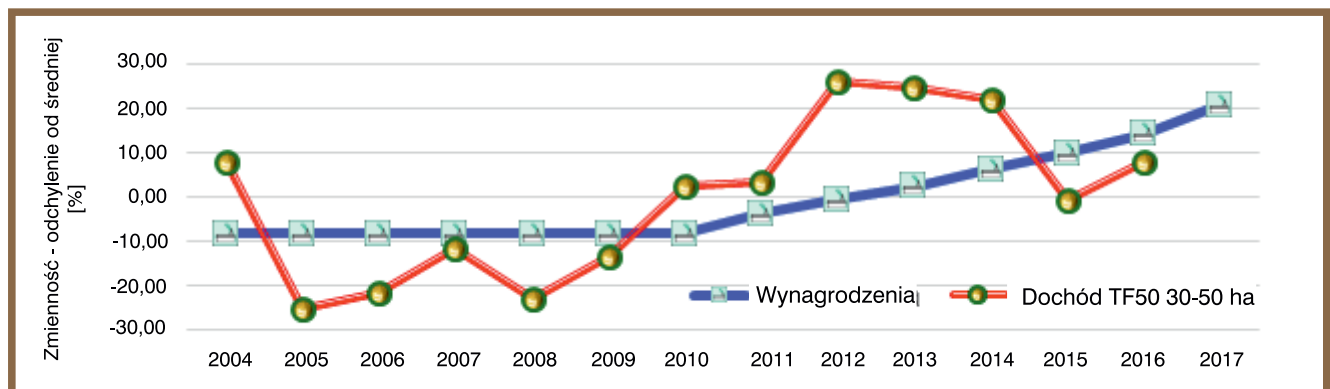
od regionu kraju, typu rolniczego gospodarstwa (kierunku produkcji), wielkości ekonomicznej bądź obszarowej (skali produkcji), czy warunków gospodarowania (LFA i nie LFA) – zatem, główne determinanty zmienności dochodów rolniczych leżą poza kontrolą rolnika.

Podsumowanie

Zaprezentowane wyniki badań pozwalają na sformułowanie odpowiedzi na postawione na wstępie kluczowe pytanie: Co decyduje o opłacalności i dochodowości produkcji gospodarstw specjalizujących się w chowie trzody chlewniej w kujawsko-pomorskim? Otóż, wraz ze wzrostem wielkości stada rodzicielskiego i skali produkcji nie poprawiało się zarządzanie i sprawność rozrodu, nie malał koszt wytworzenia produkcji, nie poprawiała się pozycja przetargowa rolników i ceny sprzedaży tuczników. Również sprawność rozrodu nie miała

Rys. 5. Wpływ wielkości stada rodzicielskiego na dochodowość pracy w gospodarstwach trzodowych (kujawsko-pomorskie, 2010–2017)
Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN – Raport dynamiczny gospodarstwa, n = 50

Rys. 6. Zmienność wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw i dochodu na osobę pracy rodziny w gospodarstwach w woj. kujawsko-pomorskiego specjalizujących się w chowie ziarnożernych (TF50) z piątej klasy wielkości obszarowej (30–50 ha) w latach 2004–2016

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN: http://fadn.pl/publikacje/szeregi-czasowe/#kotwica_szczeras

istotnego znaczenia dla dochodowości pracy. O dochodach producentów świń decydowała wielkość stada macior i wynikająca z tego skala produkcji. Wniosek ogólny jest zatem następujący – nie czynniki efektywnościowe, a przede wszystkim zasobowe decydowały o dochodowości pracy rolników zajmujących się chowem świń w kujawsko-pomorskim.

Ponadto, na tle systematycznie rosnących wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw, obserwujemy duże wahania dochodów rolników, w tym

producentów świń. Niepewność dochodów dezorganizuje funkcjonowanie gospodarstwa, ogranicza standard życia rodziny oraz możliwości

inwestycyjne, a przede wszystkim potęguje zagrożenia utraty płynności finansowej. A główne uwarunkowania zmienności dochodów rolniczych leżą poza kontrolą rolnika i nasilają się wraz z globalizacją i ocieplaniem się klimatu.

Wyzwaniem dla sterujących rolnictwem jest wzmocnienie znaczenia czynnika efektywnościowego w kształtowaniu dochodów oraz wypracowanie systemu stabilizacji dochodów rolników.

Tadeusz Sobczyński
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
Fot. M. Rząsa